

เรือน้ำตาลลุ่ม

ถึงเวลาต้องบูรณาการการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือยัง?

Tax/Fee/Charge	เวียดนาม	จีน	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์
VOLUME (ปริมาณน้ำทิ้ง)		✓	✓	✓
BOD	✓	✓	✓	
COD	✓	✓		
TSS	✓	✓		
Mercury (ปรอท)	✓	*✓		
Lead (ตะกั่ว)	✓	*✓		
Arsenic (สารหนู)	✓	*✓		
Cadmium (แคดเมียม)	✓	*✓		
Ammonium Compounds		✓		
Nitrogen Compounds		✓		
Phosphorus Compounds		✓		
Sulphates		*✓		

ที่มา : กฤติยาพร วงษา. แนวโน้มนโยบายสิ่งแวดล้อมในประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียน. เอกสารประกอบการประชุม "กฎหมายเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม". สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 8 มิถุนายน 2554.
หมายเหตุ : *✓ มณฑลมีสิทธิในการประกาศเก็บเป็น Levy

เรือน้ำตาลลุ่มที่อยู่ยงวิถึสร้างปัญหาให้ชาวบ้านตั้งแต่อยู่ยงวิถึมาถึงกรุงเทพฯ และคาดว่าความเสียหายน่าจะเป็นหลายร้อยล้านบาท

หน่วยงานจำนวนมากต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา ไม่ใช่แต่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่รวมไปถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มหาดไทย คมนาคม และอาจจะรวมไปถึงราชนาวีไทยด้วย

การแก้ไขปัญหาคงต้องบูรณาการหน่วยงาน และงบประมาณ ไม่สามารถพึ่งงบประมาณปกติของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง

การที่ปัญหานี้ต้องถกกันใน ครม.ก็น่าจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเชิงบูรณาการ งบประมาณที่จะใช้แก้ปัญหาก็ควรจะมาจากกองทุนที่ทุกกระทรวงเป็นเจ้าของ

นอกจากเรื่องอุบัติเหตุเรือน้ำตาลลุ่มแล้ว ตัวอย่างอื่นๆ ก็มีมากมาย เช่น เรือน้ำมันรั่ว ก๊าซระเบิด ปัญหาหมอกควัน ปัญหาโคลนถล่ม ฯลฯ ยังไม่นับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทุก

เมื่อเชื่อกันด้วย เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย แสดงให้เห็นว่าพร.บ.ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กองทุนสิ่งแวดล้อม ในลักษณะและขอบเขตที่เป็นอยู่ เป็นที่พึงของประชาชนไม่ได้

ที่ควรเข้าใจก็คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นปัญหาเชิงพื้นที่ area-based

กล่าวคือ ปัญหาจะเกิดในระดับพื้นที่ เมื่อเกิดขึ้นก็มีผลกระทบในวงกว้าง และในอาณัติบริเวณผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะไม่เหมือนกันและไม่เท่าเทียมกันด้วย ขึ้นอยู่กับลักษณะและความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ การแก้ไขปัญหาต้องบูรณาการหน่วยงานภูมิภาคกับท้องถิ่น ระหว่างหน่วยงานภูมิภาคด้วยกัน และระหว่างท้องถิ่นด้วยกัน

การแก้ปัญหาต้องสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น สร้างฐานรายได้ใหม่ให้ท้องถิ่น ให้นายกเทศมนตรีเข้มแข็ง และมีอำนาจเพียงพอต่อการกิจ มิใช่ตั้งเอนายกรัฐมนตรีมาแก้ปัญหาหน้าท่วม น้ำแล้ง เฉากเช่นเป็นนายกเทศมนตรี

ปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกวันนี้กลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่ต้องการงบประมาณแก้ไขแต่ใครควรจะเป็นผู้จ่ายประเทศไทย

บรรจูลักการ “ผู้กอมลพิษเป็นผู้จ่าย” มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (ปี 2535-2539) และหลักการนี้ถูกบรรจุในแผนสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ปี 2540-2544

แต่มาจนถึงบัดนี้ ประเทศไทยยังไม่มีการจัดการอย่างครบถ้วน

มีแต่เครื่องมือชนิดเดียว ค่าน้ำเสีย และค่าบำบัดของเสีย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดเก็บจากครัวเรือนและผู้ประกอบการเชิงพาณิชย์ ซึ่งตราบจนถึงบัดนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เครื่องมือนี้้น้อยมาก

ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมไทยแยกภารกิจการจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนย่อยๆ ดูแลโดยกรมกองต่างกัน ไม่มีการบูรณาการกัน ในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติหลักอื่นๆ

ถึงจะมีกรรมการจากกระทรวงต่างๆ ก็จริง แต่ก็มิได้มีการทำงานประสานเป็นเนื้อเดียวกันเพียงแต่มาดูแลมิให้ขอบเขตอำนาจของตนถูกหน่วยงานอื่นก้าวก่ายเท่านั้น

จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของไทยจึงตามไม่ทันประเทศเพื่อนบ้านใน ASEAN ยกเว้น ลาว เขมร พม่า แม้แต่เวียดนามซึ่งเป็นประเทศที่เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจตลาดใหม่ก็ยังมีมาตรการการจัดการมลพิษจากน้ำเสียถึง 7 ชนิดด้วยกัน (ดูรายละเอียดตาราง)

ค วามล้มเหลวของไทยนี้อาจเป็นสาเหตุให้ไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในอนาคต เพราะประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งทางการค้า สามารถนำเอาจุดอ่อนของไทยไปฟ้อง อียู และคู่ค้าซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้วในทวีปอเมริกาว่า สินค้าไทยมีต้นทุนที่ต่ำและไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของการผลิตและส่งผ่านต้นทุนไปให้สังคมรับภาระในรูปแบบน้ำเสีย อากาศเสีย ซึ่งอาจทำให้มีการกีดกันการส่งออกของไทย

นอกจากนี้ คู่แข่งของเรา เช่น เวียดนามและจีนกำลังดำเนินการปฏิรูประบบภาษีสิ่งแวดล้อมเป็นการใหญ่ เพื่อรองรับปัญหาโลกร้อน ในขณะที่ความพยายามที่จะปรับปรุงระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของเราโดยใช้หลักผู้กอมลพิษเป็นผู้จ่าย กลับวนเวียนอยู่ท่ามกลางความไม่ลงตัวของการจัดสรรอำนาจและรูปแบบกฎหมายที่ล้าหลังก้าวไม่ทันวิวัฒนาการของปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งนับวันก็จะซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งหากสหรัฐอเมริกาและ อียู เกิดประกาศเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้าส่งออกจากประเทศที่ไม่มีภาษีคาร์บอน แทนที่เราจะเสียภาษีให้รัฐไทย กลายเป็นเราต้องเสียภาษีให้ต่างชาติ แถมจะเสียโอกาสทางการค้าอีกด้วย

ในขั้นต้น อียู ก็ได้ประกาศมาตรการ ซึ่งจะมีผลในปี 2555

เที่ยวบินของสายการบินไทยต้องลดคาร์บอนให้ได้หากคิดจะลงในอียู มิฉะนั้นต้องไปซื้อคาร์บอนเครดิตของกิจกรรมอื่น

ใ นปัจจุบันประเทศกำลังมีร่างกฎหมายที่จะบูรณาการการจัดการมลพิษภายใต้หลักการ “ผู้กอมลพิษเป็นผู้จ่าย” คือ ร่าง พ.ร.บ.มาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นมิติใหม่ของการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่ง

- 1) ลดความซ้ำซ้อนและสร้างความเป็นเอกภาพและบูรณาการของหน่วยงานในการใช้หลักผู้กอมลพิษเป็นผู้จ่าย
- 2) นำเอาภาระการจัดการมลพิษให้ผู้บริโภคและผู้ผลิตรับผิดชอบ
- 3) สร้างกองทุนซึ่งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้กอมลพิษมีสิทธิที่จะใช้กองทุนเพื่อสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 4) พื้นฟูระบบนิเวศจากความเสียหาย และเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงทีก่อนที่จะไปเอาผิดกับผู้สร้างมลพิษในภายหลัง
- 5) สร้างฐานรายได้ใหม่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เวลานี้ ประเทศไทยบอบช้ำกับการแย่งชิงทรัพยากรของฝ่ายการเมืองมาากแล้ว อยากให้ส่วนราชการผนึกกำลังสร้างศักยภาพในระดับปฏิบัติการเพื่อนำพาประเทศไทยให้ก้าวหน้า โดยเอาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

มิฉะนั้นอีกไม่นาน หากมีการเปรียบเทียบสมรรถนะของการจัดการสิ่งแวดล้อม ไทยอาจจะเสียหน้าให้เขมรเหมือนที่เสียหน้าในเรื่องเขาพระวิหารมาแล้ว!

มิ่งสรรพ ขาวสอาด

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่